

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 22.04.1974, sp. zn. 5 Tz 7/74, ECLI:CZ:NS:1974:5.TZ.7.1974.1

Číslo: 42/1974

Právní věta: K podmínkám, za nichž lze průvodčího a výpravčího vlaku považovat za veřejného činitele ve smyslu § 89 odst. 8 tr. zák.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 22.04.1974

Spisová značka: 5 Tz 7/74

Číslo rozhodnutí: 42

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Veřejný činitel

Předpisy: 140/1961 Sb. § 89 odst. 8

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 42/1974 sb. rozh.

K podmínkám, za nichž lze průvodčího a výpravčího vlaku považovat za veřejného činitele ve smyslu § 89 odst. 8 tr. zák.

(Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR z 22. 4. 1974 sp. zn. [5 Tz 7/74](#).)

K stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČSR, Nejvyšší soud ČSR zrušil pravomocný rozsudek krajského soudu v Hradci Králové ze dne 24. 10. 1973 sp. zn. 3 To 2030/73, jímž byl zrušen rozsudek okresního soudu v Chrudimi ze dne 28. 9. 1973 sp. zn. 2 T 122/73 a obviněný J. S. uznán vinným trestnými činy výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zák. a útoku na veřejného činitele podle § 156 odst. 1 písm. b) a § 156 odst. 2 tr. zák., zrušil dále z cit. rozsudku okresního soudu v Chrudimi výrok o trestu a okresnímu soudu v Chrudimi přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Trestná činnost obviněného J. S. podle napadeného rozsudku spočívala v tom, že dne 8. 5. 1973

1. a/ za jízdy vlakem č. 711 v odpoledních hodinách ze Skutíčka do Chrasti v podnapilém stavu znečistil vagón zvratky, a když byl pro to ve stanici Horka vyloučen z železniční dopravy průvodčím J.

K., znovu za jízdy do vlaku naskočil, a když byl znovu napomínán k slušnému chování, uchopil J. K. pod krkem, kroutil mu košilí a vyhrožoval zabitím takovým způsobem, že J. K. byl nucen ve stanici Chrast požádat o zákrok výpravčího a nakonec orgány Veřejné bezpečnosti a opětně vyloučit obžalovaného z přepravy;

b/ na nádraží v Chrasti po vyloučení z přepravy, které nařídil výpravčí Z. B., výpravčímu vyhrožoval, že jej zabije, přičemž své výhrůžky doprovázel naznačením fyzického napadení, takže Z. B. měl z tohoto jednání důvodnou obavu a přivolal hlídku Veřejné bezpečnosti;

c/ v době před zákrokem hlídky VB pobíhal po nádraží v Chrasti, schoval se a odmítl vystoupit z přistavené vlakové soupravy, kde se ukryl do služebního vagónu, nadával cestujícím vlaku a pak utekl před zákrokem VB oknem z čekárny do místního hostince, kde teprve mohl být zákrok proti němu v zájmu veřejného pořádku dokončen.

2. Při zákroku přivolané hlídky OOVb během předvádění na oddělení VB zaútočil proti členům hlídky S. a Š. hrubými a urážlivými nadávkami a mimoto S. vyhrožoval, aby držel hubu nebo že ho rozseká, přičemž naznačoval možnost fyzického napadení.

Činnost pod č. 1 a 2 byla krajským soudem posouzena jako trestný čin výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zák., činnost pod č. 2 mimoto i jako trestné činy útoku na veřejného činitele podle § 156 odst. 1 písm. b) a - 156 odst. 2 tr. zák.

Generální prokurátor ČSR ve stížnosti pro porušení zákona podané ve lhůtě uvedené v § 272 tr. ř. vytýká porušení zákona v ustanovení § 155 odst. 1 písm. a) a § 156 odst. 1 písm. a) tr. zák. Porušení zákona spatřuje v tom, že krajský soud vycházející ze správně zjištěného skutkového stavu neshledal v jednání obviněného uvedeném pod 1. a) trestný čin útoku na veřejného činitele podle § 155 odst. 1 písm. a) tr. zák. v souběhu s trestným činem útoku na veřejného činitele podle § 156 odst. 1 písm. a) tr. zák. a že v jednání obviněného pod 1. b) neshledal trestný čin útoku na veřejného činitele podle § 156 odst. 1 písm. a) tr. zák. a v důsledku toho neuložil trest podle § 155 odst. 1 tr. zák. Generální prokurátor ČSR dovozuje, že výpravčí ČSD za splnění zákonem předpokládaných náležitostí požívá ochrany veřejného činitele a že i průvodčí vlaků užívá pravomoci veřejného činitele, pokud oprávnění jemu náležejících požívá k ochraně nejen bezpečnosti lidí a provozu, ale i pořádku za jízdy vlakem, kdy tu není jiný orgán, který by zasáhl, zejména je-li jeho úkon spojen nejen se zjištěním totožnosti osoby, ale i jejím zadržením. Generální prokurátor ČSR poukazuje na ustanovení předpisu ČSD D 2, služebního předpisu pro přepravu cestujících Kc 1/I, přepravního řádu vyhl. č. 132/1964 Sb. a § 9 zák. o drahách č. 51/1964 Sb. /1/ a dovozuje z nich, že průvodčí vykonává činnost významnou pro společnost a stát, pokud v konkrétním případě plní za jízdy vlaku úkoly směřující k zajištění bezpečnosti provozu železnice a bezpečnosti osob, s nimiž je spojena i pravomoc. Pokud použije této pravomoci, je veřejným činitelem. Generální prokurátor ČSR proto navrhl, aby byl rozsudek krajského soudu zrušen a tomuto soudu uloženo ve věci znovu jednat a rozhodnout.

Nejvyšší soud ČSR přezkoumal podle § 267 odst. 1 tr. ř. správnost všech výroků napadeného rozhodnutí, jakož i řízení, které mu předcházelo, a shledala, že zákon byl porušen.

Skutková zjištění, ze kterých vycházel okresní soud a která převzal krajský soud, jsou úplná a v souladu s výsledky provedených důkazů. Je tedy prokázáno, že obviněný se dopustil jednání popsaného ve výroku rozsudku krajského soudu.

Krajský soud v Hradci Králové vyslovil právní názor, že zaměstnancům železnice - v daném případě průvodčímu a výpravčímu - nelze přiznat charakter veřejného činitele podle § 89 odst. 8 tr. zák., neboť podle jeho názoru není pro to žádné opory v zákonných ustanoveních a nelze tvrdit, že by se při zajišťování bezpečnosti v železniční dopravě podíleli na plnění úkolů společnosti a státu a

používali při tom pravomoci, která by jim byla v rámci odpovědnosti za plnění těchto úkolů svěřena. Za pravomoc v tomto smyslu nelze podle názoru krajského soudu považovat oprávnění vyloučit osoby z přepravy a popř. je pokutovat.

Nejvyšší soud ČR při řešení této otázky dospěl k závěru, že nelze vylučovat možnost přiznat některým těmto pracovníkům při plnění některých úkolů a používání pravomoci jim svěřené v rámci odpovědnosti za plnění těchto úkolů charakter veřejného činitele ve smyslu ustanovení § 89 odst. 8 tr. zák.

Předpisy o dopravě na železnici podrobně stanoví oprávnění a povinnosti pracovníků dráhy ve vztahu k účastníkům dopravy a k zajištění pořádku a bezpečnosti.

Základním ustanovením, které upravuje oprávnění pracovníků dráhy při zajišťování bezpečnosti, je § 9 zákona o drahách č. 51/1964 Sb. Podle tohoto ustanovení pracovníci drážního podniku ve stejnokroji nebo se služebním odznakem jsou v obvodu dráhy oprávněni zjišťovat totožnost osoby, která narušuje nebo ohrožuje drážní provoz, majetek, bezpečnost života nebo zdraví osob nebo se neoprávněně zdržuje v obvodu dráhy. Je-li to nutné, jsou oprávněni takovou osobu zadržet a odevzdat bez zbytečných průtahů orgánům Veřejné bezpečnosti.

K zabezpečení plynulého provozu drah a řádného uspokojování přepravních potřeb vydává ministerstvo dopravy v dohodě se zúčastněnými ústředními orgány pravidla pro styk drah a přepravní řády (§ 4 cit. zák.). Přepravní řád vydaný vyhláškou ministerstva dopravy č. 132/1964 Sb. k provedení zákona o drahách obsahuje mimo jiné předpisy o přepravě cestujících, o věcech a osobách vyloučených z přepravy, o péči o cestující a o jejich povinnostech.

Služební předpisy pak upravují podrobně nejen vlastní provoz drah, ale i povinnosti cestujících a oprávnění a povinnosti pracovníků drah vůči nim.

Podle § 89 odst. 8 tr. zák. je veřejným činitelem volený funkcionář nebo jiný odpovědný pracovník národního výboru, soudu nebo jiného státního orgánu, státní, hospodářské, družstevní nebo společenské organizace nebo příslušník ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru, pokud se podílí na plnění úkolů společnosti a státu a používá přitom pravomoci, která mu byla v rámci odpovědnosti za plnění těchto úkolů svěřena. K trestní odpovědnosti a ochraně veřejného činitele se podle jednotlivých ustanovení trestního zákona vyžaduje, aby trestný čin byl spáchán v souvislosti s jeho pravomocí a odpovědností.

Podle důvodové zprávy k tomuto ustanovení je veřejný činitel charakterizován tím, že používá svěřené pravomoci k plnění úkolů společnosti a státu, za jejichž plnění odpovídá. Pravomocí přitom je rozuměno zejména oprávnění rozhodovat o právech a povinnostech občanů a organizací a ukládat jim úkoly. Jaká pravomoc je některému funkcionáři svěřena a za splnění jakých úkolů odpovídá, je zpravidla upraveno právními předpisy, služebními předpisy, statuty, pracovními řády apod.

Podmínkou trestní ochrany veřejného činitele je tedy splnění těchto předpokladů: a) jde o odpovědného pracovníka (voleného nebo ustanoveného; b) který se podílí na plnění takových úkolů společnosti a státu, s nimiž je spojena spolu s odpovědností i pravomoc; c) přičemž trestný čin byl spáchán v souvislosti s jeho pravomocí a odpovědností.

U průvodčího a výpravčího dráhy přichází v úvahu jen posouzení, zda je lze považovat za „jiné odpovědné pracovníky“, tj. pracovníky, kteří vykonávají v konkrétním případě činnost, k níž jsou zmocněni a která je pro společnost a stát významná. Významná je taková činnost, která se vykonává v celospolečenském zájmu.

Opatření průvodčího a výpravčího plynoucí z jejich služebních oprávnění, popř. povinností mají

převážně povahu úkonů vyplývajících z potřeby zajišťovat pravidelný a bezpečný provoz dráhy vzhledem k jeho zvláštní povaze dané technickým vybavením a hospodářským a společenským posláním. Taková opatření jen provozní povahy nelze považovat za plnění takových úkolů společnosti a státu, s nimiž je spojena s odpovědností i pravomoc. Jinak je tomu v případech, kdy opatření průvodčího a výpravčího směřují nikoli jen k zajištění provozu vzhledem k jeho zvláštní povaze, ale jsou nutná v zájmu zachování veřejného pořádku a kdy tu není jiného orgánu, povolaného pořádek zjednat, a je nutno popř. zjistit totožnost rušitele veřejného pořádku nebo ho zadržet. V takovém případě, kdy průvodčí za služby u vlaku plní úkoly směřující k zajištění veřejného pořádku a uplatňuje pravomoc vůči rušitelům veřejného pořádku spojenou s jeho odpovědností, vykonává činnost významnou pro společnost a stát a má postavení veřejného činitele. Totéž platí o výpravčím.

V daném případě zakročoval průvodčí a pak i výpravčí proti obviněnému pro porušení předpisu pro přepravu cestujících a pro neuposlechnutí opatření průvodčího, jímž byl vyloučen z přepravy v zájmu zachování veřejného pořádku. Pro toto opatření se dopustil násilí tím, že průvodčího uchoopil pod krkem a kroutil mu košili a vyhrožoval zabitím a stejně vyhrožoval i výpravčímu, když byl vykázán z nádražních prostor, a naznačoval při tom fyzické napadení, jemuž se výpravčí ubránil odstrčením obviněného. Opatření průvodčího a výpravčího byla v souladu s jejich pravomocí vyplývající z jejich odpovědnosti za bezpečnost provozu a pořádek. Před přivoláním Veřejné bezpečnosti tu nebylo jiného orgánu, který by pořádek zjednal a přiměl obviněného k poslušnosti pokynů orgánů dráhy. Opatření orgánů dráhy neměla proto jen povahu jednoduchých pořádkových úkonů, omezených na vlastní provoz dráhy, nýbrž úkonů, které mají širší dosah a větší význam pro společnost a stát, podobně jako úkony směřující k přímé ochraně veřejného pořádku, která jinak je věcí Sboru národní bezpečnosti (§ 1 a § 3, § 14 zák. o SNB č. 70/1965 Sb.). 2)

Není tedy důvodů, aby v takových konkrétních případech nebyl průvodčímu (a výpravčímu) přiznán charakter veřejného činitele.

Pro úplnost je třeba uvést, že nezbytným rubem ochrany průvodčího nebo výpravčího vlaku při výkonu nebo pro výkon pravomoci veřejného činitele v případech, kdy v rámci svých oprávnění zakročí vůči občanům k zachování veřejného pořádku, je i jejich trestní odpovědnost za zneužívání této jejich pravomoci veřejných činitelů nebo za nedbalostní maření úkolu, který mají jako veřejní činitelé (§ 158 a 159 tr. zák.).

1) Ve znění zák. č. 104/1974 Sb.

2) Srov. teď zák. č. 40/1974 Sb., o SNB.